

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 103/2024-55

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a zo sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetihó v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavných sťažnostiach sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Petrom Konvičným, Rázusova 1, Košice, a maloletého sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Vazovova 7A, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava II (pôvodne Okresného súdu Bratislava III) v konaní sp. zn. B3-39Em/2/2021 v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 167/2022 z 29. júna 2022 a postupu Krajského súdu v Trnave (pôvodne Krajského súdu v Bratislave) v konaní sp. zn. 14CoE/7/2023 (pôvodne sp. zn. 18CoE/74/2022) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava II (pôvodne Okresného súdu Bratislava III) v konaní sp. zn. B3-39Em/2/2021 v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 167/2022 z 29. júna 2022 a postupom Krajského súdu v Trnave (pôvodne Krajského súdu v Bratislave) v konaní sp. zn. 14CoE/7/2023 (pôvodne sp. zn. 18CoE/74/2022) **b o l i p o r u š e n é** základné práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2, rodinný a súkromný život podľa čl. 19 ods. 2, rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 6 ods. 1, rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Postupom Mestského súdu Bratislava II (pôvodne Okresného súdu Bratislava III) v konaní sp. zn. B3-39Em/2/2021 v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 167/2022 z 29. júna 2022 a postupom Krajského súdu v Trnave (pôvodne Krajského súdu v Bratislave) v konaní sp. zn. 14CoE/7/2023 (pôvodne sp. zn. 18CoE/74/2022) **b o l i p o r u š e n é** základné práva maloletého sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2, rodinný a súkromný život podľa čl. 19 ods. 2, rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 6 ods. 1, rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských

práv a základných slobôd a právo na starostlivosť rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

3. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie každému z nich **5 000 eur**, ktoré im **j e** Mestský súd Bratislava II **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Mestský súd Bratislava II **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **444,86 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavné sťažnosti sťažovateľov

1. Sťažovatelia sa ústavnými sťažnosťami doručenými ústavnému súdu 26. januára 2024 domáhali vyslovenia porušenia svojich ústavných práv postupom všeobecných súdov v konaní o výkon rozhodnutia vo veciach maloletých. Ďalej žiadali prikázať krajskému súdu vo veci konať bez zbytočných prieťahov, priznať každému z nich finančné zadostučinenie 20 000 eur a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľka žiadala vysloviť porušenie svojich základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2, ochranu rodičovských práv podľa čl. 41 ods. 4, rovnosť účastníkov konania podľa čl. 12 ods. 1, nebyť podrobený ponižujúcemu zaobchádzaniu podľa čl. 16 ods. 2, zachovanie ľudskej dôstojnosti a cti podľa čl. 19 ods. 1, ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práv na spravodlivé súdne konanie a prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 6 ods. 1 a rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

3. Sťažovateľ žiadal vysloviť porušenie základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2, rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4, pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny, práv na spravodlivé súdne konanie a prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 6 ods. 1, rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru a starostlivosť rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

4. Ústavné sťažnosti smerovali proti tým istým postupom všeobecných súdov, z čoho vyplýva ich skutkový súvis, a preto ústavný súd uznesením sp. zn. PLs. ÚS 15/2024 zo 7. februára 2024 spojil obe ústavné sťažnosti sťažovateľov na spoločné konanie.

II. Skutkový stav veci

5. Sťažovateľka je matkou maloletého sťažovateľa. Pôvodný okresný súd uznesením sp. zn. 37P/32/2021 z 21. apríla 2021 nariadil neodkladné opatrenie, ktorým (i) uložil otcovi maloletého sťažovateľa povinnosť maloletého sťažovateľa na styk riadne pripraviť a v stanovený termín ho odovzdať odbornému pracovníkovi Centra pre deti a rodiny v Bratislave (ďalej len „centrum“) a (ii) povinnosť zabezpečiť účasť maloletého sťažovateľa na odbornom psychologickom poradenstve v centre.

6. V dôsledku neplnenia si tejto povinnosti otcom bol okresným súdom uznesením sp. zn. 37Em/7/2018 z 12. júla 2021 nariadený výkon neodkladného opatrenia. Z dôvodu, že styk sa aj napriek nariadenému výkonu neodkladného opatrenia nerealizoval, podala sťažovateľka spolu s maloletým sťažovateľom ústavnú sťažnosť proti postupu okresného súdu. Ústavný súd nálezom sp. zn. II. ÚS 167/2022 z 29. júna 2022 konštatoval zbytočné prieskany v konaní namietaným postupom mestského súdu oboch sťažovateľov, priznal sťažovateľom náhradu trov konania a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

7. V priebehu konania pred ústavným súdom podal otec proti uzneseniu okresného súdu o nariadení výkonu rozhodnutia odvolanie. Krajský súd v Bratislave uznesením sp. zn. 18CoE/74/2022 z 3. októbra 2022 zrušil uznesenie okresného súdu z 12. júla 2021.

8. Sťažovateľka v dôsledku podozrenia na zneužitie práva Krajským súdom v Bratislave podala ústavnú sťažnosť, v ktorej namietala porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Aj napriek tomu, že mestský súd mal vedomosť, že ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie, nepočkal na rozhodnutie ústavného súdu a uznesením zo 6. júla 2023 nariadil výkon rozhodnutia okresného súdu z 21. apríla 2021.

9. Medzitým ústavný súd nálezom sp. zn. II. ÚS 260/2023 z 20. septembra 2023 zrušil uznesenie Krajského súdu v Bratislave a vec mu vrátil na ďalšie konanie, priznal sťažovateľke finančné zadostučinenie 3 000 eur a náhradu trov konania.

10. Proti uzneseniu mestského súdu zo 6. júla 2023 podal otec maloletého sťažovateľa odvolanie. Krajský súd v Trnave uznesením sp. zn. 14CoE/7/2023 z 12. marca 2024 neodkladné opatrenie o asistovanom styku matky s maloletým zrušil a konanie o výkon rozhodnutia v tejto časti zastavil.

III. Argumentácia sťažovateľov

11. Sťažovatelia tvrdili, že nálezom ústavného súdu z 20. septembra 2023 malo rozhodnutie mestského súdu zo 6. júla 2023 stratiť relevanciu. Namietali, že mestský súd žiadali, aby postupoval v súlade so zákonom a využil tak všetky prostriedky, ktorými by došlo k reálnemu výkonu súdneho rozhodnutia, a aby bol zabezpečený kontakt maloletého sťažovateľa so sťažovateľkou a rovnako aby bola maloletému sťažovateľovi poskytnutá psychologická pomoc. Sťažovateľka argumentovala, že vo veci podala opakované výzvy 19. júla 2023, 26. júla 2023, 2. augusta 2023, 10. augusta 2023, 22. augusta 2023, 6. septembra 2023, 20. septembra 2023, 5. októbra 2023, 11. októbra 2023 a 31. októbra 2023. Sťažovatelia tvrdili, že aj napriek prednostnej agende boli všeobecné súdy dosiaľ vo veci nečinné. Sťažovateľka vyjadruje obavy z manipulácie maloletého sťažovateľa jeho

otcom, ktorý dlhodobo preberá od neho negatívne vyjadrenia týkajúce sa sťažovateľky (záznam z rozhovoru psychologičky z 19. decembra 2023). Podľa tvrdení sťažovateľky otec údajne cielene vylučuje sťažovateľku zo života maloletého sťažovateľa. Ďalej poznamenali, že v konaniach týkajúcich sa maloletých detí je potrebný zvýšený dôraz na rýchlosť konania. Tiež tvrdili, že konanie o výkon súdneho rozhodnutia prebieha už takmer dva roky. Zároveň poukázali na skutočnosť, že od 2. septembra 2018 jej nie je umožnený styk s maloletým sťažovateľom. Na podporu svojej argumentácie uvádzajú, že právny poriadok má celú škálu donucovacích prostriedkov, ktoré napomáhajú oprávnenému rodičovi dosiahnuť výkon práva styku prostredníctvom uloženia pokuty alebo zastavením výplaty štátnych sociálnych dávok, odkazujúc na nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 330/2018. Význam sporu sťažovateľka vzhláda v ohrození ich spoločného vzťahu s maloletým sťažovateľom a prehlbovaní vylúčenia sťažovateľky zo života maloletého sťažovateľa.

IV.

Posúdenie ústavných sťažností

12. Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 103/2024 zo 6. marca 2024 prijal ústavné sťažnosti sťažovateľov na ďalšie konanie v časti, v ktorej sa domáhali vyslovenia porušenia svojich základných práv na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2, rodinný a súkromný život podľa čl. 19 ods. 2, rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny, práv na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 6 ods. 1, rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru a práva na starostlivosť rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa postupom mestského súdu v konaní sp. zn. B3-39Em/2/2021 v období po právoplatnosti nálezů ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 167/2022 z 29. júna 2022 a postupom krajského súdu v konaní sp. zn. 14CoE/7/2023 (pôvodne sp. zn. 18CoE/74/2022). Vo zvyšnej časti ústavné sťažnosti odmietol.

13. Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 103/2024 z 28. augusta 2024 ustanovil maloletému sťažovateľovi kolízneho opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava.

14. Mestský súd vo vyjadrení uviedol, že vzhľadom na súdnu reformu konal plynulo podľa možností zákonného sudcu a administratívneho aparátu s prihliadnutím na zaťaženosť súdneho oddelenia a množstvo pridelených vecí. Mestský súd priznal dlhšie časové obdobie súvisiacich úkonov súdu smerujúcich k realizácii asistovaného styku prostredníctvom nariadeného výchovného opatrenia (od 12. júla 2021 do 6. júla 2023). Podotkol, že ústavný súd v predchádzajúcom náleze sťažovateľke ozrejmil, že *„primárne nejde o záujem na tom, aby bola vec čo najskôr právoplatne skončená, ale predovšetkým na tom, aby počas celého štádia rodičovského konfliktu, ktorý môže presahovať rámec viacerých konaní, orgány súdnej moci konali tak, aby sa vzťah rodiča s maloletým realizoval v súlade so záujmom dieťaťa“*. K uvedenému dodal, že v konaní vykonával úkony smerujúce k asistovanému styku vzhľadom na odmietavý postoj maloletého sťažovateľa. Zároveň žiada ústavný súd zväžiť priznanie uplatneného finančného zadostučinenia.

15. Krajský súd vo vyjadrení uviedol, že vo veci rozhodol v primeranej lehote vzhľadom na zložitost' veci, a preto je toho názoru, že k zbytočným prietahom v konaní neprispel.

16. Sťažovatelia v replike uviedli, že v plnom rozsahu odkazujú na argumentáciu obsiahnutú v ústavnej sťažnosti.

17. Kolízny opatrovník vo vyjadrení uviedol, že „úlohou súdu je na jednej strane výkonom rozhodnutia naplniť medzinárodný záväzok rešpektovať súkromný život rodiča, ktorého právo styku s dieťaťom nie je rešpektované, no na druhej strane má povinnosť zisťovať, či núteným výkonom rozhodnutia nedôjde k porušeniu najlepšieho záujmu dieťaťa, či práv povinného rodiča nevyžadujúc od neho plnenie povinnosti vymykajúcej sa zo sféry jeho vplyvu“. Preto je toho názoru, že rýchlosť rozhodnutia v konaní o výchove maloletých detí o úprave styku by mala byť dôležitá aj v tomto prípade.

IV.1. K namietanému porušeniu uplatneného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

18. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania sporovej strany a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd [obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“)] prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Nevedálová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález IV. ÚS 465/2022).

19. Výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí podľa § 370 a nasl. Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) predstavuje nútené vymożenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. Podmienkou núteného výkonu je okrem existencie vykonateľného rozhodnutia a návrhu oprávnenej osoby, prípadne uznesenia súdu o začatí konania, aj dobrovoľné nesplnenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. V danom prípade sa sťažovateľka domáhala realizácie svojho práva na styk s maloletým sťažovateľom. Ustanovenia CMP upravujú jednotlivé právne nástroje, ktoré majú viesť k dobrovoľnému plneniu rozhodnutia, prípadne k podrobeniu sa rozhodnutiu, napr. výzva na dobrovoľné plnenie, upozornenie a nariadenie pojednávania (§ 379 ods. 1 a nasl. CMP), ukladanie pokuty (§ 382 ods. 1 CMP), výzva na zastavenie príslušných dávok (§ 383 ods. 1 CMP), pričom tiež upravuje odňatie dieťaťa (§ 386 ods. 1 a nasl. CMP) ako priamy spôsob výkonu rozhodnutia o výchove maloletých detí. Postup súdu v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí je závislý od konkrétnych okolností prípadu. Taktiež je potrebné uviesť, že realizácia rozhodnutia o výchove maloletých detí bude od určitého veku dieťaťa takmer vždy závislá nielen od vôle rodičov, ale aj maloletého dieťaťa. V týchto prípadoch tak súd len vytvára, prípadne zabezpečuje vhodné predpoklady na realizáciu rozhodnutia, nemá však vo svojej moci dosiahnuť to, aby jeho pôsobenie vždy viedlo k výkonu rozhodnutia (m. m. IV. ÚS 452/2013).

20. Predmetom namietaného konania je rozhodovanie súdu o zabezpečení realizácie právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia, ktorým bol upravený styk sťažovateľky s maloletým sťažovateľom, ktorý sa nerealizuje z dôvodu, že otec, podľa tvrdení sťažovateľky, nerešpektuje súdne rozhodnutie, maloletého sťažovateľa nepripravuje na styk po psychickej stránke, nemotivuje ho na stretávanie sa so sťažovateľkou. Tento typ konania spočívajúci vo vynútení splnenia súdneho

rozhodnutia tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti poručenských súdov, pričom napriek špecifickej povahe takéhoto konania vyžadujúcej citlivý prístup orgánov verejnej moci ho v zásade nemožno považovať za právne zložitú vec aj napriek obsiahlosti spisového materiálu (cca 1000 strán, pozn.).

21. Pokiaľ ide o hľadisko skutkovej zložitosti veci, je potrebné uznať pri tomto druhu konania vzhľadom na jeho charakter vyšší stupeň náročnosti z hľadiska potreby dokazovania týkajúceho sa otázky dodržiavania povinností vyplývajúcich zo súdneho rozhodnutia o úprave styku. Práve z dôvodu nevyhnutnosti zistiť, či sa otec podrobuje rozhodnutiu, o výkon ktorého ide, a či prípadne existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa otec nemôže podrobovať rozhodnutiu, je takéto konanie v zásade skutkovo zložitejšie, keďže aj v dôsledku princípu materiálnej pravdy, ktorý sa uplatňuje v civilných mimosporových konaniach, sa kladú zvýšené nároky na vo veci konajúci všeobecný súd v kontexte jeho povinnosti zisťovať skutočný stav veci, nielen stav účastníkmi tvrdený (čl. 6 CMP). Skutková zložitosť v jednotlivých prípadoch môže vyplývať aj z nevyhnutnosti súdu rešpektovať záujmy a práva detí a špecifiká ich správania v pre ne záťažových situáciách, čo spravidla vyvoláva potrebu spolupráce súdu so znalcami, resp. s odborníkmi z oblasti psychológie, pedagogiky a ďalších oblastí (porov. III. ÚS 410/2022). V konečnom dôsledku faktické správanie maloletých detí v tomto type konania neraz sťažuje rozhodovanie súdu o výbere adekvátnych prostriedkov na výkon rozhodnutia (III. ÚS 170/2014).

22. Konanie od svojho počiatku vykazuje vyššiu mieru skutkovej zložitosti, ktorá bola daná v prvom rade značne narušeným vzťahom medzi otcom a matkou maloletého sťažovateľa, ktorý ovplyvňoval aj samotný vzťah medzi sťažovateľkou a maloletým sťažovateľom. Maloletý sťažovateľ v zásade odmieta styk so sťažovateľkou a aj napriek rozhodnutiam súdov a snahe dosiahť spolupracujúcich subjektov maloletý sťažovateľ nemal plnohodnotný kontakt so sťažovateľkou v zmysle doteraz platných rozhodnutí a neodkladných opatrení už viac ako šesť rokov (od 2. septembra 2018). Skutkovú zložitosť veci ústavný súd primerane zohľadnil pri rozhodovaní o priznaní finančného zadost'učinenia (porov. IV. ÚS 135/2013, II. ÚS 4/2021).

23. Ústavný súd pri posudzovaní označeného kritéria prihliadal aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletých detí a ich osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02) i promptnosťou vykonávania procesných úkonov. Mimoriadny význam v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých má plynutie času, čo kladie osobitnú požiadavku na rýchlosť a plynulosť konania súdu (porov. rozsudky ESLP vo veciach Nuutinen proti Fínsku z 27. 6. 2000, bod 110, Hokkanen proti Fínsku z 23. 9. 1994, bod 72, Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004, bod 106, Kříž proti Českej republike z 9. 1. 2007, bod 74, Hub proti Nemecku z 9. 4. 2009, bod 48). Povaha tohto konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom. Predmet konania má mimoriadny význam pre sťažovateľov, pretože jeho výsledok má podstatný vplyv na možnosť riadneho výkonu rodičovských práv a povinností sťažovateľky, ako aj na užívanie práva na rešpektovanie rodinného života sťažovateľov.

24. Pri hodnotení správania účastníkov konania vo všeobecnosti ako ďalšieho kritéria ústavný súd zohľadnil už uvedenú skutočnosť, ktorá má rozhodujúci vplyv na výkon rozhodnutia o styku sťažovateľky s maloletým sťažovateľom, a to, že vzájomné vzťahy v rodine sú vážne narušené a maloletý sťažovateľ sa so sťažovateľkou odmieta stretávať. V konkrétnom namietanom

vykonávacom konaní ústavný súd nezistil také správanie sťažovateľov, ktoré by významne prispelo k prietahom v konaní.

25. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup mestského súdu a krajského súdu. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

26. Mestský súd nariadil neodkladným opatrením z 21. apríla 2021 asistovaný styk sťažovateľky s maloletým sťažovateľom a maloletému sťažovateľovi uložil povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu. Z dôvodu nerealizovania styku bol 12. júla 2021 nariadený výkon rozhodnutia. Ústavný súd vo veci sťažovateľov už vyslovil zbytočné prietahy v konaní predchádzajúcim nálezom z 29. júna 2022.

27. Ústavný súd konštatuje, že za obdobie viac ako dvoch rokov od právoplatnosti predchádzajúceho nálezu sa nepodarilo zabezpečiť realizáciu styku sťažovateľky s maloletým sťažovateľom. Sťažovateľke nie je umožnený styk s maloletým sťažovateľom od 2. septembra 2018, pričom právny poriadok má celú škálu donucovacích prostriedkov, ktoré napomáhajú oprávnenému rodičovi dosiahnuť výkon práva styku. Význam sporu sťažovateľa vidia v ohrození ich spoločného vzťahu prehlbovania vylúčenia sťažovateľky zo života maloletého sťažovateľa. Konanie patrí medzi prioritnú agendu súdu. Zložitosť veci spočíva v znaleckom posudzovaní psychologického stavu maloletého sťažovateľa s prihliadnutím na rozsah ním prežitých stresov a psychickej traumy. Primárnym cieľom orgánov súdnej moci musí byť záujem sťažovateľa (maloletého dieťaťa). Opakované nariadené poradenstva rodičom zo strany súdov od roku 2018 boli neefektívne.

28. Súdny ospravedlňovali celkovú dĺžku konania súdnou reformou, nepriaznivou personálnou situáciou a nadmernou zaťaženosťou súdnych oddelení. Systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter. Akékoľvek problémy týkajúce sa súdnej reformy (súdnej mapy) nemôžu byť na ťarchu účastníka konania (III. ÚS 471/2023). Nadmerné množstvo vecí, v ktorých musí štát zabezpečiť súdne konanie, ho nezbavuje zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (IV ÚS 22/02).

29. Vychádzajúc z uvedených zistení, ústavný súd hodnotí doterajší postup súdov v namietanom konaní ako zdĺhavý a neefektívny, ktorý nemožno považovať za zlučiteľný so základným právom sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a ich právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.2. K namietanému porušeniu uplatneného základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru:

30. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru ESLP týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie postupom súdov v namietanom konaní sťažovatelia taktiež namietajú.

31. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (Bronda proti Taliansku, rozsudok z 9. 6. 1998, č. 22430/93, bod 51) a ESLP posudzuje existenciu rodiny ako otázku faktickú, záležiacu „na skutočnej existencii blízkych osobných väzieb v praxi“ (K. a T. proti Fínsku, č. 25702/94, bod 150). Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už vyslovil právny názor, podľa ktorého nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov vrátane všeobecných súdov zabezpečiť, resp. poskytnúť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote, možno považovať za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynutím času podstatne sťažená (m. m. III. ÚS 351/2014, tiež II. ÚS 566/2016).

32. Ústavný súd preto konštatuje, že vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti namietaného postupu súdov došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov aj k neoprávnenému zásahu do ich základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 8 dohovoru. V dôsledku neefektívneho postupu súdov v namietanom konaní napriek existencii právoplatného súdneho rozhodnutia o úprave styku sťažovateľky s maloletým sťažovateľom k styku dlhodobo nedochádza, sťažovateľka teda reálne nemá v tomto smere možnosť výkonu jej rodičovských práv a povinností. Aj postavenie maloletého sťažovateľa sa plynutím času zhoršuje, dochádza k stagnácii vývoja ich vzťahu k sťažovateľke, zotrvávaniu v odmietavom postoji k sťažovateľke, čo vyúsťuje do čím ďalej tým väčšieho odcudzenia.

IV.3. K namietanému porušeniu základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na starostlivosť rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa:

33. Domáhať sa ochrany základných práv podľa čl. 41 ods. 1 až 5 ústavy je možné len v medziach zákona, ktorý tieto ustanovenia vykonáva (čl. 51 ods. 1 ústavy). Konanie o výkon rozhodnutia podľa CMP je osobitným druhom vykonávacieho konania smerujúceho k dosiahnutiu účelu základného konania, pri ktorom vystupuje popri ochrane rodičovských práv do popredia najlepší záujem dieťaťa.

34. V namietanom konaní bol „v hre“ styk sťažovateľky s maloletým sťažovateľom, ktorý bol zverený do osobnej starostlivosti otca, teda výkon rodičovských práv sťažovateľky k maloletému dieťaťu, s ktorým je spojená možnosť výchovného pôsobenia, vytvárania, resp. upevňovania citovej

väzby. Je nepochybné, že faktické nedodržiavanie režimu súdom formálne upravených rodičovských práv môže u ukrátenej strany viesť k porušeniu rodičovských práv v úrovni zákonnej a v prípadoch zásahu do samotnej podstaty práv aj v rovine ústavnej. Podľa vyjadrenia súdov je otec tým menej spolupracujúcim rodičom.

35. Zistenie zbytočných prietáhov v konaní o výkon rozhodnutia svedčí v okolnostiach prípadu o prítomnosti takého porušenia rodičovských práv sťažovateľky, ktoré dosahuje ústavnú intenzitu. Čas zohráva v takomto druhu konania mimoriadnu úlohu, preto súd má pristupovať k opatreniam promptne, aby nedochádzalo uplynutím času k faktickému odobreniu vzniknutého stavu, keď obnovenie vzťahu medzi dieťaťom a rodičom domáhajúcim sa kontaktu je výrazne sťažené, tak ako sa to stalo vo veci sťažovateľky. V dôsledku neefektívneho postupu súdov nedošlo k budovaniu, rozvíjaniu rodičovského vzťahu sťažovateľky s maloletým sťažovateľom, ktorý ju odmieta, preto podľa názoru ústavného súdu došlo k podstatnému sťaženiu výkonu rodičovských práv sťažovateľky aj do budúcnosti. Takýto faktický stav stavia ústavnú a zákonnú ochranu rodičovstva a rodiny, ako aj práva rodiča skôr do roviny teoretickej ako reálnej a skutočnej.

36. Z tohto dôvodu ústavný súd vyslovil, že v spojení s porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na rodičovskú výchovu a starostlivosť zaručeného čl. 41 ods. 4 ústavy a v prípade maloletého sťažovateľa aj jeho práva podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa (porov. II. ÚS 167/2022).

37. Vzhľadom na zastavenie konania ústavný súd ochranu o uloženie príkazu vo veci konať bez zbytočných prietáhov podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde nedoplnil.

V.

Primerané finančné zadost'účinenie a náhrada trov konania

38. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

39. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie finančného zadost'účinenia spolu 40 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadost'účinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad bez pochybnosti ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'účinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (výkon rozhodnutia), povahu a význam dotknutých práv (procesné postavenie sťažovateľov), namietanú dĺžku konania (viac ako dva roky od právoplatnosti predchádzajúceho nálezu), správanie sťažovateľov, ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadost'účinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023). Ústavný súd vzhľadom na všetky tieto okolnosti považoval za spravodlivé priznať sťažovateľom každému z nich 5 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

40. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2, 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur po znížení o 50 % pri zastupovaní dvoch alebo viacerých sťažovateľov je 171,63 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti). Náhrada trov právneho zastúpenia tak predstavuje 444,86 eur vrátane 20 % DPH. Ústavný súd sťažovateľom nepriznal náhradu trov konania za vyjadrenie z dôvodu, že neobsahovala relevantnú argumentáciu významnú pre posúdenie ústavnej sťažnosti.

41. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

42. Po zohľadnení konkrétnych okolností prípadu, najmä doterajšej dĺžky konania pred krajským súdom a konštatovanie nedôvodnej nečinnosti krajského súdu, ústavný súd dospel k záveru, že samotné vyslovenie porušenia procesných a hmotných práv sťažovateľov postupom krajského súdu a vyslovenie príkazu krajskému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov je pre sťažovateľov dostatočným zadosťúčením a nie je potrebné dopĺňať ochranu aj o priznanie primeraného finančného zadosťúčinenia a náhradu trov konania vo vzťahu ku krajskému súdu. Po preskúmaní veci bolo nepochybné zistené, že vzhľadom na predmet sporu a jeho skutkovú zložitosť bola výrazná nečinnosť na strane mestského súdu (pôvodného okresného súdu). Ústavný súd vzhľadom na uvedené dôvody a zásadu spravodlivosti v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. decembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu